

Gál Erzsébet

PRAKTIKUS BANKSZAKMAI ISMERETEK

Budapest, 2011

Írta :
Gál Erzsébet

Szerkesztette:
Illés Ivánné dr.
főiskolai docens

Lektorálta:
Dr. Mérő Katalin Ph.D.
tudományos főmunkatárs

ISBN 978 963 638 390 9

Kiadja
a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
Felelős kiadó: dr. Bokor Pál a SALDO Zrt. vezérigazgatója
A SALDO Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők
Egyesülésének tagja

© A Saldo Kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.
E kiadvány bármely részének sokszorosítása, bármilyen adatrendszerben való
tárolása (papír, elektronikus stb.)
a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos!

TARTALOM

Szerkesztői előszó	9
Útmutató a könyv használatához	11
Olvasmányok jegyzéke	13
1. fejezet: Bepillantás a kockázatokkal kereskedő banküzem működésének elméleti összefüggéseibe	15
1.1 Mi a hitelintézet?	15
1.2 A bankpiac sajátosságai	17
1.2.1 A bankpiacon kínált termékek néhány általános jellemzője	17
1.2.2 A bankpiac általános jellemzői	18
1.2.3 A bank, mint vállalkozás	19
1.3 A bank, mint kockázatokkal kereskedő üzem	24
1.3.1 Az üzleti bankok kockázatai	25
1.3.2 A kockázatok tipizálása	26
1.3.3 A banküzem további jellemzői	30
1.3.4 A bankrendszerek típusai	31
2. fejezet: A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások működését szabályozó jogi környezet	35
2.1 A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások működését szabályozó törvény felépítése	35
2.2 A pénzügyi intézmények csoportosítása	36
2.3 A hitelintézeti tevékenység tartalma	43
2.4 Az alapításra és működésre vonatkozó szabályok	44
2.5 A hitelintézetek prudens működésének szabályozása	44
2.5.1 Tőkére vonatkozó szabályok	48
2.5.2 Kockázatvállalás korlátozására vonatkozó szabályok	57
2.5.3 Likviditás biztosítására vonatkozó szabályok	63
2.6 Kötelező belső szabályzatok	65
3. fejezet: Forrás oldali passzív bankügyletek	69
3.1 A passzív bankműveletekről általában	69
3.2 A betétgyűjtés fontosabb jellemzői	70
3.2.1 Az egységesített betéti kamatláb (EBKM) mutató	71
3.2.2 Betétek kamatozása és futamideje	75
3.3 A betétek csoportosítása, jellemzői	77
3.3.1 Látra szóló betétek	77
3.3.2 Lekötött betétek	79
3.3.3 Lekötött betétek kamatszámítási módjai	82
3.3.4 A betétszerződés tartalmi elemei	84

3.4 A betétbiztosítás rendszere	85
3.4.1 A betétbiztosítás kialakulása, fejlődése és szabályai Magyarországon	85
3.4.2 A betétbiztosítás rendszere az EU-ban	90
3.5 Értékpapírral gyűjtött források jellemzői	90
3.5.1 Az értékpapírok közgazdasági és jogi fogalma	91
3.5.2 Kötvény kibocsátással gyűjtött források jellemzői	92
3.5.3 Letéti jegy kibocsátással gyűjtött források jellemzői	93
3.5.4 Speciális banki értékpapírok	94
3.5.5 A hozamszámítás alapjai, kötvények, letéti jegyek, részvények, befektetési jegyek hozamai	95
3.6 Bankközi források	99
4. fejezet: Eszköz oldali aktív bankügyletek	103
4.1 Hitelek	103
4.1.1 A hitelek fedezet szerinti csoportosítása	105
4.1.2 A hitelek lejárat szerinti csoportosítása	107
4.1.3 A hitelek technikai forma szerinti csoportosítása	109
4.1.4 A hitelek döntési szint szerinti csoportosítása	111
4.1.5 Devizahitelek	111
4.1.6 A hitelek ágazat szerinti csoportosítása	113
4.1.7 A hitelek hitelcél szerinti csoportosítása	113
4.1.8 A hitelek hitelfelvevők szerinti csoportosítása	113
4.2 Szindikált (konzorciális) hitel	115
4.3 Diákhitel, egy nem tipikus hitel	116
4.4 A hitelek ára a kamat	117
4.4.1 A hitelek kamatozás szerinti csoportosítása	117
4.4.2 Amit a THM-ről tudni kell	117
4.5 A lízing	120
4.5.1 A lízing fogalma	120
4.5.2 A lízing fajtái	120
4.6 Faktoring	125
4.6.1 A nemzetközi faktorálás	127
4.7 Forfeting	128
4.8 Tartozásátvállalás	128
4.9 Váltó	129
4.9.1 A váltók fajtái	131
4.9.2 A váltó leszámítolása	131
4.9.3 A váltó és a kockázat	132
5. fejezet: Mérlegen kívüli bankügyletek	137
5.1 Kereskedelemfinanszírozáshoz kapcsolódó kötelezettségvállalások	137
5.1.1 A kereskedelmi garancia vagy bankgarancia	138
5.1.2 Az elfogadvány hitel (akcepthitel)	139
5.1.3 Az akkreditív	140
5.2 Hitelnyújtási kötelezettségvállalások	141

5.3 Befektetési szolgáltatások	142
5.4 Saját számlás derivatív ügyletek	143
6. fejezet: A hitelezés folyamata, a hitelkérelem szükséges mellékletei és a hitelek lehetséges fedezetei	147
6.1 Tájékozódás a hitelnyújtás feltételeiről	148
6.2 Felkészülés a hitelkérelem benyújtására	151
6.3 A hitelkérelem benyújtása	152
6.4 A hitelkérelmek elbírálása, az igénylő minősítése	153
6.5 Döntés a hitelkérelemről	156
6.6 Az ügyfél tájékoztatása	156
6.7 Szerződéskötés	157
6.8 Folyósítás	157
6.9 Monitoring, felülvizsgálat	158
7. fejezet: A belföldi és a nemzetközi fizetési rendszer főbb jellemzői	161
7.1 A fizetési rendszer összefüggései	161
7.2 A fizetési rendszer alapfogalmai	162
7.3 Az MNB, mint végső kiegyenlítő	165
7.4 A fizetési forgalomban résztvevő közvetítő intézmények	166
7.5 A Magyarországon működő fizetési rendszerek	168
7.5.1 A Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer (VIBER)	169
7.5.2 Bankközi Klíring Rendszer (BKR)	170
7.5.3 Értékpapír elszámolási rendszer (KELER)	172
7.6 Nemzetközi fizetési rendszerek	173
8. fejezet: Fizetési eszközök, fizetési formák	181
8.1 Kézpénzfizetések	181
8.2 Kézpénzkímélő fizetési eszközök és módok	183
8.2.1 Az egyes fizetési módok ismertetése	184
8.2.2 A fizetési számlához kapcsolódó fizetések	186
8.2.3 Fizetési számlához kötődő kézpénzfizetési módok	190
8.2.4 Fizetési számla nélküli fizetési mód	191
8.3 Bankkártya üzletág	191
8.3.1 A bankkártya üzletág fontosabb definíciói	193
8.3.2. A bankkártyák típusai	194
8.3.3 Autorizáció (felhatalmazás) folyamata	200
8.3.4 Az interneten történő kártyás fizetések biztonsági kérdései	203
8.3.5 Kártyacsalások, a bankkártyák klónozása	204
8.4 Postai pénzforgalmi szolgáltatások	208
8.4.1 A Magyar Posta Zrt. főbb termékei és tevékenységének jellemzői	209
8.5 Innovatív fizetési megoldások	210
8.5.1 Mobiltelefonra épülő fizetési megoldások (M-fizetési megoldások)	211
8.5.2 Elektronikus pénz	213
8.6 A pénzforgalom szervezésének és lebonyolításának szabályai	214

8.6.1 A keretszerződéshez kapcsolódó szabályok	.214
8.6 A pénzforgalmi számla nyitása, a fizetési műveletek jóváhagyása	.216
8.6.3 A pénzforgalmi számlán történő sorbaállítás szabályai	.217
8.6.4 A pénzforgalmi jelzőszám felépítése	.218
8.6.5 A pénzmosás	.219
8.7 Valuta- és deviza forgalmazásához kapcsolódó összefüggések	.222
8.7.1 Az alkalmazott árfolyamjegyzési kategóriák	.223
8.7.2 A kereskedelmi bankok által alkalmazott leggyakoribb valuta-, devizaárfolyamok	.224
9. fejezet: Egyéb banki szolgáltatások	.229
9.1 A bankszolgáltatásokból származó bevételek	.229
9.2 Számlavezetéshez kapcsolódó bankszolgáltatások	.230
9.2.1 Elektronikus bankszolgáltatások	.230
9.2.2 Egyéb szolgáltatások	.233
9.3 Letéti kezelés, széfbérlet	.233
9.4 Partnerközvetítés, bankári tanácsadás	.234
9.5 Private banki szolgáltatások	.235
10. Fejezet: Az értékpapír forgalmazás alapfogalmai és a treasury	.239
10.1 Értékpapírok a modern pénzügyi piacokon	.239
10.1.1 A fizikai előállítású értékpapírok	.240
10.1.2 Immobilizált vagy dematerializált értékpapírok	.240
10.2 Az értékpapír-piaci infrastruktúra általános jellemzői a modern pénzügyi piacokon	.241
10.2.1 A kereskedés általános jellemzői	.241
10.2.2 Az elszámolás jellemzői	.243
10.2.3 A kiegyenlítés (settlement) jellemzői	.244
10.2.4 A letétkezelés jellemzői	.245
10.3 Az értékpapírok forgalmazásából adódó adminisztratív feladatok a hitelintézetek számára	.246
10.3.1 Az értékpapír-befektetési számla	.247
10.3.2 A MIFID	.247
10.4 A befektetési alapkezelésről dióhéjban	.249
10.5 A treasury helye és funkciója a banki szervezetben	.252
10.6 A Befektető Védelmi Alap	.257
1. sz. táblázat	.263
2. sz. táblázat	.264
3. sz. táblázat	.265
4. sz. táblázat	.266
Fogalomtár	.267

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Szolvencia/Insolvencia a bankok működésében	22
2. ábra: A kockázatok csoportosítása mérés és pénzügyi hatás szempontjából	29
3. ábra: A Pénzügyi közvetítő intézmények piramisa	41
4. ábra: A mágikus háromszög	46
5. ábra: A Szolvencia – Likviditás mátrixa	47
6. ábra: Aktív és passzív bankügyletek hatása a mérlegre	70
7. ábra: A betétgyűjtés fajtái	77
8. ábra: Kockázatos eszközök elvárt hozama	95
9. ábra: A hitelek egy lehetséges csoportosítása	104
10. ábra: A lízing menete	121
11. ábra: Vissz-lízing	123
12. ábra: A lízingpiacon finanszírozott összegek alakulása 2006–2010 között (millió forint)	124
13. ábra: A nemzetközi faktorálás menete	127
14. ábra: A forfetírozás menete	129
15. ábra: A bankgaranciák csoportosítása	139
16. ábra: A folyószámla állomány általános alakulása	142
17. ábra: A pénzforgalom és a fizetési rendszer kapcsolata	163
18. ábra: A bakközi fizetési rendszer felépítése	168
19. ábra: A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke (milliárd forint) és darabszáma (db) 2000–2008	169
20. ábra: A BKR-ben teljesített tételek száma (db) és értéke (milliárd) 1995–2009.	171
21. ábra: A SEPA átutalás folyamata	176
22. ábra: A SEPA beszedés folyamata	177
23. ábra: A fizetés folyamatában a benyújtási csatorna és a fizetési mód elválasztása	186
24. ábra: A bankkártyák számának alakulás márkák szerinti bontásban	192
25. ábra: A különböző kártya tranzakciók alakulása, darabszám szerinti megoszlása 2008-ban	197
26. ábra: A bankkártyás fizetés folyamata	200
27. ábra: Egy tipikus autorizációs folyamat	203
28. ábra: A lakossági Internetbanki ügyfelek száma és aránya	211
29. ábra: A belföldi pénzforgalmi jelzőszám felépítése	218
30. ábra: Az IBAN szám felépítése	219
31. ábra: Az értékpapírügyletek általános értéklánca	242

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: A bankok sematikus mérlegének szerkezete	21
2. táblázat: A banki kockázatok egy lehetséges tipizálása	27
3. táblázat: A Hpt. felépítésének tartalmi, logikai mátrixa	36
4. táblázat: A közvetítők típusai a Hpt. szerint	42
5. táblázat: Pénzügyi szolgáltatások, kiegészítő pénzügyi szolgáltatások mátrixa	43
6. táblázat: A pénzügyi intézmények főbb jellemzői a Hpt. szerint	45
7. táblázat: A prudenciális szabályok csoportjai	49
8. táblázat: Szavatoló tőke összetétele	51
9. táblázat: EBKM számítás	73
10. táblázat: Kamatszámítási módszerek	78
11. táblázat: A kamatszámítás módszerei	82
12. táblázat: A hitelek fedezet szerinti csoportjai	105
13. táblázat: A biztosítékok fajtái	149
14. táblázat: Az egyes fizetési rendszer típusokban előforduló kockázatok	165
15. táblázat: A VIBER és a BKR összehasonlítása	171
16. táblázat: A fizetési módok alaptípusai	184
17. táblázat: A bankkártyák lehetséges csoportosítása	195
18. táblázat: A bankkártya klónozás típusai és jellemzői	206
19. táblázat: A MIFID teszt során az ügyféltől bekérendő információk köre	249
20. táblázat: A befektetési alapok egy lehetséges csoportosítása	250